

Skólanámskrá

TJARNARSEL

Efnisyfirlit

Leikskólinn Tjarnarsel	2
Skólanámskrá Tjarnarsels	2
Leiðarljós leikskóla	3
Hugmyndafræði Tjarnarsels	4
Lýðræði og jafnrétti í leikskólastarfi	5
Sérkennsla	8
Leikur og nám.....	8
Dagskipulag á Mána- og Sólvöllum	10
Dagskipulag á Ljós- og Sunnavöllum	10
Námsumhverfi.....	11
Menntastefna Reykjanesbæjar	12
Læsisstefna Reykjanesbæjar	12
Samþætt og skapandi leikskólastarf.....	13
Læsi og samskipti.....	13
Stærðfræði	16
Heilbrigði og vellíðan	17
Heilsueflandi leikskóli.....	21
Sjálfbærni og vísindi.....	21
Garðurinn okkar - útinám í leikskóla.....	23
Sköpun og menning.....	24
Mat á námi og velferð barna	26
Fjölskyldan og leikskólinn	26
Hefðir og hátíðir	28
Tengsl skólastiga.....	28
Starfsáætlun.....	29
Mat á leikskólastarfi.....	29
Innra mat í leikskóla	29
Ytra mat í leikskóla	30
Lokaorð	31
Heimildir	32

Leikskólinn Tjarnarsel

Tjarnarsel er elsti leikskóli Reykjanesbæjar og tók til starfa 18. ágúst 1967. Í skólanum eru áttatíu börn á fjórum aldursskiptum deildum. Dvalartími barna getur verið fjórar til átta klukkustundir á dag, eftir óskum foreldra.

Áherslupættir leikskólans eru vettvangsferðir, umhverfismennt, útinám, mál og læsi. Jafnframt er lögð áhersla á fjölbreyttan efnivið til listsköpunar og kubba af öllum stærðum og gerðum. Leikskólinn hefur fjórum sinnum tekið við Grænfánanum sem er viðurkenning Landverndar fyrir umhverfismennt í skólum. Hugmyndafræði leikskólans einkennist af því að allt nám geti farið fram í gegnum leik, jafnt innan veggja hans sem utan. Kenningar John Dewey liggja til grundvallar ásamt fleiri fræðimönnum og kennismiðum og má þar helsta telja Lev Vigotsky, Ingrid Pramling og Josep Cornell.

Skólanámskrá Tjarnarsels

Hér gefur að líta endurskoðaða skólanámskrá sem kom út vorið 2014. Samhliða voru þemahefti skólans um grunnþætti menntunar endurskoðuð og koma endurskoðuð hefti út samhliða skólanámskránni. Myndaðir voru stýrihópar undir forystu leikskólakennara skólans sem höfðu umsjón með ferlinu. Það fólst í að meta námskrána í samræmi við hugmyndafræði og stefnu skólans, setja inn nýja áherslupætti og taka aðra út sem ekki áttu við lengur.

Starf leikskólans byggir á

- lögum um leikskóla frá árinu 2008
- reglugerð um starfsumhverfi leikskóla frá árinu 2009
- Aðalnámskrá leikskóla frá árinu 2011
- Menntastefnu Reykjanesbæjar frá árinu 2016
- Læsisstefnu Reykjanesbæjar frá árinu 2017
- Fjölskyldustefnu Reykjanesbæjar.

Við endurskoðunina voru viðfangsefnin sem fyrr í samræmi við námssvið leikskóla sem birtast í Aðalnámskrá leikskóla þ.e. *Læsi og samskipti, Heilbrigði og vellíðan, Lýðræði og jafnrétti, Sköpun og menning, Sjálfbærni og vísindi og Stærðfræði* sem var einn af grunnþáttum í framtíðarstefnu Reykjanesbæjar í fræðslumálum á árunum 2011-2015. Menntastefna Reykjanesbæjar sem kom út árið 2016 og Læsisstefna Reykjanesbæjar sem kom úr árið 2017 voru einnig lögð til grundvallar við endurskoðunina. Þemaheftin innihalda markmið, leiðir og hugmyndir fyrir kennara til að vinna með námssviðin á markvissan og faglegan hátt.

Leiðarljós leikskóla

Á grundvelli markmiða laga um leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla hafa verið settir fram eftirfarandi grunnþættir menntunar: læsi,

sjálfbærni,

heilbrigði og velferð,

lýðræði og mannréttindi,

jafnrétti,

sköpun.

Grunnþættirnir eru sameiginleg leiðarljós í menntun, uppeldi og umönnun í leikskólum og eiga að fléttast inn í allt leikskólastarfið. Í leikskólahluta Aðalnámskrár er fjallað um gildi leiksins, lýðræði og jafnrétti í skólastarfi. Leiðarljós fyrir leikskólastarf og námssvið leikskóla eru sett fram en áhersluþættir námssviðanna endurspeglar grunnþætti menntunar (Aðalnámskrá, 2011). Leikskólinn er fyrsta skólastig skólakerfisins og upphaf

formlegrar menntunar einstaklinga. Í leikskólastarfi mynda hugtökin uppeldi, umönnun og menntun eina heild.

Hugmyndafræði Tjarnarsels

Hugmyndafræði Tjarnarsels byggir að hluta til á kenningum bandaríska heimspekingsins og sálfræðingsins John Dewey (1859-1952) sem sagði að börn lærðu mest á því að byggja ofan á fyrri reynslu sína og öðluðust þannig óbeina menntun. Einnig að félagslegar athafnir barnsins væru lykillinn að öllum námsgreinum. Efniviður sem skólar bjóða börnum upp á taldi Dewey að ætti að tengjast umhverfi þeirra, hafa þýðingu fyrir þarfir, væntingar, áhugamál og hugsanir barnsins. Dewey sá skólann fyrir sér sem smækkaða mynd af samfélaginu. Í skólasamfélagi væri lýðræði haft að leiðarljósi, þar sem ólíkir einstaklingar starfi saman og hver um sig leggi sitt af mörkum, þar sem nemendum væri ætlað að vinna saman að viðfangsefnum sem hæfðu þroska þeirra og getu. Berjast yrði gegn þeirri hugsun að *skólinn væri undirbúningur undir lífið frekar en lífið sjálft*. Hann lagði áherslu á að barnið væri upptekið af því sem væri að gerast hér og nú. Það væri fyrst og fremst borgari samtímans en ekki framtíðarinnar (Kristín Dýrfjörð 2006, Jón Ólafsson, 2002). Gefa ætti nemendum tækifæri til að kynnast *lýðræðinu* í raun og leggja áherslu á að efla eiginleika hjá börnum sem renni stoðum undir lýðræðislegt samfélag. Í kjölfar þessara hugmynda urðu til hans frægustu einkunnarorð, *learning by doing* sem hefur verið útlagt *að læra í verki*. Dewey lagði áherslu á að þekkingarleit væri verklegt ferli. Þar sem nám og þekkingarleit væru nátengd hlyti nám að vera slíkt ferli. Orðasambandið *learning by doing, að læra í verki*, merkir því að læra eitthvað, að tileinka sér námsefni eða öðlast getu í ákveðinni grein (Dewey 1933/2000a, 1938/2000b, Cuffaro, 1995, Ólafur Páll Jónsson, 2006).

Hugmyndafræðin byggir á kenningum fleiri fræðimanna og má þar helsta telja Lev Vygotsky og Ingrid Pramling. Vygotsky setti fram þrjá þætti sem gera leikinn mikilvægan fyrir barnið. Í fyrsta lagi sé hann leið barnsins til hlutbundinnar hugsunar. Í öðru lagi hjálpi leikurinn barninu til að átta sig á félagslegum reglum sem ríkja í umhverfinu og í þriðja og síðasta lagi felist mikil

sjálfstjórn í leiknum. Vygotsky lagði einnig áherslu á mikilvægi fullorðinna og eldri barna í námi þeirra yngri og taldi að vitrænn þroski örvaðist í samskiptum við þroskaðri einstaklinga (Dale, 1997). Hugmyndafræði Ingrid Pramling byggist á því að kennarar vinni meðvitað og hafi áhrif á þróun þekkingar og getu barna á sem fjölbreyttastan hátt. Hún leggur áherslu á að afstaða kennara til barna skipti máli og að þeir komi til móts við barnið þar sem það er statt (Pramling, 2006). Við útinám og vettvangsferðir er horft til hugmynda Josep Cornell sem er þekktur fyrir að nota vettvangsferðir sem leið til að kenna börnum náttúrufræði og til að njóta og upplifa náttúruna og læra af henni. Hann sagði að við værum hluti af náttúrunni og náttúran væri hluti af okkur (Cornell, 1989).

Lýðræði og jafnrétti í leikskólastarfi

Leikskóli er vettvangur þar sem leggja á áherslu á gildi og starfshætti sem renna stoðum undir lýðræðislegt samfélag. Í leikskóla eiga foreldrar, starfsfólk og börn að vera samstarfsaðilar. Börn eiga að finna að þau eru hluti af hópi og samfélagi þar sem réttlæti og virðing einkenna samskipti. (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Í Tjarnarseli er lýðræði einn af hornsteinum skólastarfsins og fléttast inn í daglegar athafnir, leik og nám. Unnið er með lýðræði á markvissan hátt sem grundvallast meðal annars á kenningum Deweys. Leitast er við að skipuleggja daginn með þeim hætti að börnin geti að mestu haft áhrif á hvar þau leika sér og við hvern. Gefinn er langur samfelldur tími þar sem börn fara á milli svæða að eigin ósk. Boðið er upp á margvísleg leikefni sem börnin geta valið um, kubba, efni til listsköpunar, leir, spil, rólega leiki og hreyfi- og ærslaleiki á útisvæðinu.

Haft er að leiðarljósi að börnin geti haft áhrif á nám sitt og leik. Lögð er áhersla á að þau fái tækifæri til að hafa áhrif á ákvarðanatöku í leikskólanum með samræðum og oft í framhaldi af því kosningum. Börnum er kennd virk hlustun með því að hlusta á skoðanir annarra í umræðum og þau hvött til að

segja sínar skoðanir. Til þess að svo geti orðið er nauðsynlegt að kenna börnum lýðræðislegar aðferðir með ákveðnum leiðum.

Jafnréttisstefna Tjarnarsels miðar að því að öll börn skólans njóti jafnræðis. Börnum skal ekki mismunað eftir kynferði, kynþætti, þjóðerni, heilbrigði eða stéttarstöðu. Grunnurinn að jafnréttisstefnunni er að kennarar séu meðvitaðir um fjölbreytileika nemenda og gæti jafnræðis. Markmiðið með jafnréttiskennslunni er að börnin upplifi að engu máli skipti hvors kyns eða af hvaða uppruna þau eru. Öll hafi þau jöfn tækifæri.

Markmiðið með lýðræðis- og jafnréttiskennslu er:

- Að virða val og áhugamál barna og hlusta á skoðanir þeirra.
- Að kenna börnum að vera virkir þátttakendur í lýðræðissamfélagi sem virða skoðanir annarra.
- Að kenna börnunum leiðir til þess að koma skoðunum sínum á framfæri og hafa áhrif á ákvarðanatöku er varða þeirra eigið líf.
- Að börn upplifi að skoðanir þeirra skipti máli og séu samfélaginu mikilvægar og hafi hugrekki til að koma þeim á framfæri.
- Að öll börn njóti jafnréttis til kennslu, umönnunar og örvunar.
- Að virða trúfrelsi og menningu barna og fjölskyldna þeirra.
- Að virða mismunandi kynþætti og viðhalda fordómaleysi barna.
- Að stuðla að jafnrétti kynjanna og hreyfa við staðalímyndum.

Leiðir:

Börnin fara frjálst á milli leiksvæða og læra jafnhliða að virða leik annarra barna sem eru fyrir á svæðunum. Í tímum sem kennarar skipuleggja eins og í hópastarfi, vettvangsferðum og sögustundum er leitað eftir hugmyndum og skoðunum barnanna um hvernig eigi að nálgast ákveðin viðfangsefni. Þegar farið er í vettvangsferðir er oft kosið um hvert skal haldið og börnunum sýndar myndir af svæðum sem þau geta valið um. Í sögustundum er gjarnan kosið um hvaða bók börnin vilja að kennarinn lesi eða til dæmis hvort hann segi sögu eða noti sögupoka. Við slíkar kosningar skapast samræður og oft

heimspekilegar vangaveltur þar sem börn læra að vera þátttakendur í hópi þar sem bæði er talað og hlustað. Börnin taka þátt í þróunarverkefnum skólans og

koma þá að grunnhugmyndavinnu og setja fram sínar óskir á skapandi hátt.

Börnin eru hvött til að hafa áhrif á samfélag sitt en þau koma oft auga á það sem vel er gert eða það sem betur má fara í

samfélaginu. Lýðræðislegur kennari getur hjálpað nemendum sínum að koma skoðunum sínum á framfæri og fylgja þeim eftir. Börnin í Tjarnarseli hönnuðu til dæmis skilti þar sem bæjarbúar eru hvattir til að henda hundaskít og tyggjóí í ruslið. Einnig komu þau athugasemdum til bæjaryfirvalda um gangstéttir sem þurfti að lagfæra og að setja þyrfti upp upplýsingaskilti við útsýnispall niður við sjó. Þegar börnunum liggur eitthvað á hjarta varðandi málefni bæjarins er pantaður viðtalstími hjá bæjarstjóra til að ræða málin og koma athugasemdum á framfæri. Síðan er málinu fylgt eftir en þannig læra börnin lýðræði í verki og hvernig hægt er að hafa áhrif í samfélaginu.

Til að auka og opna jafnréttisumræður er fjallað opinskátt um ólík sambúðar- og fjölskylduform og rétt allra til að lifa lífinu eins og þeir kjósa svo framarlega sem það skaðar ekki aðra. Kennarar eru meðvitaðir um að grípa tækifæri til umræðna í barnahópnum um hefðbundin kynhlutverk. Markmiðið með umræðunum er alltaf að koma því til skila að stelpur og strákar, konur og karlar hafi jafnan rétt og getu til að sinna störfum eða verkum eftir áhuga og vilja.

Kynjahlutverkunum í sögum og umræðum er meðvitað snúið við í þeim tilgangi að skapa fyrirmyndir í sögum og umræður í barnahópnum um jafnan rétt kynjanna. *Lína langsokkur* og *Mjallhvítur og dvergarnir sjö* eru loðtöflusögur sem búnar hafa verið til í skólanum, með þann tilgang að auka

birtingarmyndir óhefðbundinna kynhlutverka. Að auki hefur verið búið til myndalottó með myndum af konum og körlum í óhefðbundnum hlutverkum.

Sérkennsla

Í Tjarnarseli hafa öll börn jafnan rétt til náms og börn með sérþarfir fá þjónustu og sérkennslu við hæfi hvers og

eins í samvinnu við foreldra barnsins, sérkennslufulltrúa og ráðgjafa Reykjanesbæjar, sérfræðinga á vegum fræðslu-skrifstofu Reykjanesbæjar og Greiningar- og ráðgjafastöðvar ríkisins, ef til þess kemur. Sérkennslustjóri starfar í Tjarnarseli og hefur yfirumsjón með sérkennslumálum innan skólans. Ef grunur vaknar hjá foreldrum eða leikskólakennurum um seinkaðan þroska hjá barni er leitað eftir sérfræðiaðstoð hjá Skólaþjónustu Reykjanesbæjar. Send er inn tilvísun þar sem vanda barnsins er lýst og í framhaldi af því er málið tekið til athugunar hjá sérfræðingum á vegum Skólaþjónustunnar. Beiðni um aðstoð og tilvísanir eru alltaf sendar í fullu samráði við foreldra.

Rík áhersla er lögð á að efla félagsþroska barna með sérþarfir og að þau aðlagist barnahópnum, þess vegna er ávallt leitast við að flétta sérkennslu inn í leik og daglegar athafnir. Hún fer einnig fram í litlum hópum, sérstaklega þegar kemur að málörvun. Að auki fer sérkennsla fram í einstaklingstímum ef sérfræðingar meta að þess sé þörf. Er það gert í samráði við foreldra og alla aðra sem að barninu koma.

Leikur og nám

Leikurinn er þungamiðja leikskólastarfsins, hann er sjálfsprottinn og börnum eðlislægur. Leikurinn er megin námsleið barna og skapar þeim tækifæri til að læra og skilja umhverfi sitt, tjá hugmyndir sínar, reynslu og þróa félagsleg tengsl við önnur börn (Aðalnámskrá leikskóla 2011).

Í Tjarnarseli er leikurinn sem rauður þráður í gegnum allt nám og starf. Sem fyrr segir er horft til hugmynda Dewey, sem meðal annars benti á að börn lærðu mest með því að byggja ofan á fyrri reynslu sína og öðluðust þannig óbeina menntun. Einnig er litið til hugmynda Ingrid Pramling um að börn séu leikandi námsmenn (Ingrid Pramling, 2006) og Lev Vygotsky sem jók skilning manna á mikilvægi leiksins með skrifum sínum um leikinn sem leiðandi afl í uppeldi og þroska barna (Dale, 1997).

Kenningar þessara fræðimanna birtast meðal annars í að sjálfsprottnum leik er gefinn langur samfelldur tími bæði úti og inni og leitast er við að skapa umgjörð um leikinn þar sem börnin geta fylgt eftir eigin áhugahvöt hverju sinni. Fjölbreytt leikefni með áherslu á opinn og skapandi efnivið er í boði eins og kubbar af margvíslegum stærðum og gerðum, efni til listsköpunar, leir, stærðfræðileg viðfangsefni, bækur og spil. Verðlaus efniviður sem til fellur í leikskólanum og jafnvel á heimilum kennara og barna er notaður til listsköpunar sem og leikja innandyra og á útisvæði. Hópastarf er tvisvar til fjórum sinnum í viku yfir vetrarmánuðina. Markmiðið er að börn og kennarar vinni saman í litlum hópum að ákveðnum viðfangsefnum. Þegar börnin eru á síðasta árinu er hópastarfið brotið upp og unnið er í tveimur hópum. Börnin fara á lestrar- og skriftarnámskeið, mikil áhersla er lögð á vettvangsferðir og deildin vinnur saman að undirbúningi listahátíðar í maí ásamt fleiri verkefnum. Lögð er áhersla á lýðræði og samvinnu þar sem börn eru virkir þátttakendur sem hafa áhrif á viðfangsefni og hvaða leiðir eru farnar til að nálgast þau (sjá nánar í þemahefti Tjarnarsels um Lýðræði og jafnrétti).

Dagskipulag á Mána- og Sólvöllum

07-45-10.00	Leikur úti og inni/val.
08.00-09.00	Morgunverður.
10.00-11.15	Hópastarf/leikur á útisvæði.
11.15-13.30	Hádegisverður/hvíld/samverustundir.
13.30-14.30	Leikur á útisvæði.
14.30-16.00	Leikur úti og inni/val.
14.30-15.15	Síðdegishressing.
16.15	Leikskólinn lokar.

Dagskipulag á Ljós- og Sunnurvöllum

07-45-10.00	Leikur úti og inni/val.
08.00-09.00	Morgunverður.
10.00-11.30/12:00	Hópastarf/leikur á útisvæði.
11.30/12.00-13.15	Hádegisverður/val.
13.00-14.30	Leikur á útisvæði.
14.30-16.00	Leikur úti og inni/val.
14.30-15.15	Síðdegishressing.
16.15	Leikskólinn lokar.

Þegar börnin mæta í Tjarnarsel á morgnana velja þau sér leiksvæði og koma að morgunverðarborðinu þegar þeim hentar á milli kl. 8.00-9.00. Börnin leika sér á svæðunum og geta skipt um leiksvæði eins og hugurinn segir til um. Þau skoða valblöð sem hanga uppi á vegg, sjá hvar er laust og velja sér svæði í samræmi við það. Um klukkan 10.00 er stutt samvera þar sem allir á deildinni hittast, spjalla saman og gæða sér á ávöxtum. Að því loknu er hópastarf og útivera. Þá er komið að hádegisverði, hvíld og samverustundum á yngri deildunum. Á eldri deildunum er boðið upp á valkróka með fjölbreyttum efniviði til sköpunar og náms á sama tíma og börnin skiptast á að fá sér að borða. Eftir góðan hádegisverð fara flestir út, fá sér frískt loft og endurnærandi kraft til að takast á við seinni hluta dagsins. Eftir útiveruna koma börnin inn og velja hvar þau vilja leika sér síðustu klukkutímana sem leikskólinn

er opinn, sama fyrirkomulag er í kringum valið og á morgnana. Frá kl. 14.30-15.15 er boðið upp á síðdegishressingu.

Í lok dagsins setjast kennarar og börn niður, spjalla, lesa saman, skoða bækur eða teikna en gott er að enda daginn á ljúfum og rólegum nótum. Á yngstu deildinni eru börnin að aðlagast leikskólalífinu og fá því meiri handleiðslu kennara til dæmis í vali, samverustundum og í hópastarfi en eldri börnin.

Námsumhverfi

Húsnæði og búnaður leikskóla, leikvöllur og nærumhverfi mynda námsumhverfi leikskóla því leikskólabörn læra bæði úti og inni (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Í Tjarnarseli eru fjórar aldursskiptar deildir, Mánavellir (2-3 ára), Sólvellir (3-4 ára), Ljósvellir (4-5 ára) og Sunnuvellir (5-6 ára). Deildirnar eru aldurshreinar sem þýðir að barn sem byrjar 2 ára er fyrsta árið á Mánavöllum síðan flyst það ásamt jafnöldrum sínum og kennurum á Sólvelli, þá taka Ljósvellir við og á síðasta árinu er barnið á Sunnuvöllum. Deildirnar eru skipulagðar að hverju aldurstigi fyrir sig varðandi aðbúnað, leikföng og viðfangsefni. Hverri deild er skipt upp í leiksvæði, heimakrók, holkubbasvæði, einingakubba, listasvæði o.s.frv. Að auki hafa börnin aðgang að Stofunni sem staðsett er miðsvæðis í skólanum og að útisvæðinu. Stofan er matsalur fyrir tvær elstu deildirnar en hún er einnig nýtt til hópastarfs, fundarhalda og annars er til fellur. Sameiginlegt bókasafn skólans er staðsett í Stofunni.

Útisvæði leikskólans hefur tekið miklum stakkaskiptum á síðustu árum. Svæðið var hefðbundið með sandkassa, leiktækjum, gúmmí-mottum og hellum. Með samstilltu átaki barna, foreldra og kennara var útisvæði skólans umbylt í náttúrulegt leiksvæði sem felur í

sér áskoranir og skapar ævintýrlegt umhverfi fyrir útinám og leiki barnanna. Fjölbreyttur gróður, tré, berjarunnar, krydd- og matjurtir eru ræktaðar í beðum, stór grjót, litlir hólur og þrautabrautir leynast víða til að efla hreyfiproska barnanna og vatnsbrunnur og lækur er fyrir skapandi vatnsleiki og gamaldags og gott drullumall.

Vettvangsferðir er einn af hornsteinum leikskólastarfsins í Tjarnarseli og því er litið á nágrenni leikskólans og bæjarfélagið allt sem mikilvægan þátt í námsumhverfi barnanna. Fyrstu tvö árin fara börnin í stuttar vettvangsferðir um nærumhverfi leikskólans, kynnast stöðum sem eru í kring eins og skruðgarðinum, lóðinni við Myllubakkaskóla, Vatnsholti o.s.frv. Með auknum aldri og þroska er farið í lengri ferðir, bæði fótgangandi og með strætó. Rík áhersla er lögð á að börnin kynnist bænum sínum á jákvæðan hátt, þekki sögu og náttúru ákveðinna svæða og njóti þeirra. Börnin kjósa gjarnan um hvert þau vilja fara og hvað þau vilja gera í vettvangsferðum.

Menntastefna Reykjanesbæjar

Vorið 2016 leit ný menntastefna Reykjanesbæjar dagsins ljós sem gefur tóninn fyrir skólastarf næstu árin. Henni er ætlað að vera heildstæð áætlun um það hvernig nám á öllum skólastigum, leikur, listir og íþróttir fléttast saman og stuðlar sameiginlega að því að undirbúa unga fólkið okkar sem best undir það að vera virkir þátttakendur í samfélagi 21. aldarinnar (Menntastefna Reykjanesbæjar, 2016).

Í áherslum menntastefnunnar segir meðal annars að stuðla eigi að því að börn og ungmenni öðlist sterka sjálfsmynd og félagsfærni í uppbyggjandi skóla- og tómstundastarfi og að efla eigi vellíðan og sjálfstraust með lýðræði og jafnrétti að leiðarljósi. Viðfangsefnin eigi að vera fjölbreytt á hverju skólastigi til að mæta mismunandi þörfum nemenda, efla eigi faglega þekkingu í skólum og að ríkja beri traust og virðing á milli kennara, nemenda og foreldra (Menntastefna Reykjanesbæjar, 2016). Menntastefnan var höfð til hliðsjónar við endurskoðun á námskránni.

Læsisstefna Reykjanesbæjar

Í upphafi ársins 2017 kom Læsisstefna Reykjanesbæjar út. Í stefnunni er lögð áhersla á að grunnur að góðri færni í læsi sé lagður á fyrstu æviárum barnsins

og því betri málþroska sem barn hefur því betur er það í stakk búið til að takast við við læsi og lestrarnám. Í stefnunni segir meðal annars að góð lestrarfærni auki lífsgæði og með góðu samstarfi við foreldra og aukinni þátttöku þeirra í læsi og lestrarnámi sé verið að bæta möguleika barna til framtíðar. Þar segir jafnframt að í Reykjanesbæ sé lögð áhersla á snemmtæka íhlutun í leikskólum og fyrstu bekkjum grunnskóla með það að markmiði að draga úr þörfum á sérkennslu þegar lengra líður á skólagönguna og koma í veg fyrir erfiðleika í námi síðar á lífsleiðinni (Læsisstefna Reykjanesbæjar, 2017) Læsisstefnan var höfð til hliðsjónar við endurskoðun á kaflanum um *Læsi og samskipti* og við þemaheftið um mál og læsi.

Sambætt og skapandi leikskólastarf

Námssvið leikskólans eru: *Læsi og samskipti, heilbrigði og vellíðan, sjálfbærni og vísindi, sköpun og menning* (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Læsi og samskipti

Læsi í víðum skilningi þess orðs er mikilvægur þáttur samskipta. Læsi í leikskóla felur í sér þekkingu, leikni og hæfni barna til að lesa í umhverfi sitt og tjá upplifun sína, tilfinningar og skoðanir á fjölbreyttan hátt. Í leikskóla ber að

skapa aðstæður þar sem börn fá meðal annars tækifæri til að kynnst tungumálinu og möguleikum þess, njóta þess að hlusta á og semja sögur, ljóð, þulur og ævintýri. Einnig að öðlast skilning á að ritað mál og tákni hafi merkingu og velta vöngum yfir eigin samfélagi, menningu og

menningu annarra þjóða (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Mál og læsi er annar af meginþáttum uppeldisstarfsins í Tjarnarseli ásamt vettvangs- og útinámi. Áhersla er lögð á að skipuleggja umhverfið með þeim hætti að það örvi mál- og læsisþroska barnanna, jafnframt er því ætlað að

þjóna sem snemmtæk íhlutun þ.e. að fyrirbyggja og eða draga úr þörfum á sérkennslu og stuðningi í grunnskóla til dæmis vegna lestrarörðugleika.

Markmið:

- Að vekja áhuga barnanna á tal- og ritmáli og veita þeim tækifæri til að kynnst því eftir margvíslegum leiðum.
- Að efla orðaforða, hlustunarskilning og frásagnarhæfni barnanna.
- Að efla hljóðkerfisvitund barnanna.
- Að efla máltjáningu barnanna.
- Að börnin kynnist táknum og hljóðum bókstafanna.

Leiðir:

Málörvun hefst á yngstu deildinni af fullum krafti, áhersla er lögð á sögulestur, söngva og hreyfileiki og byrjað er að nota Orðaspjall til að leggja inn orð úr nánasta umhverfi barnanna. Á næstu yngstu deild læra börnin að þekkja nafnið sitt á prenti, klappa í atkvæði og leika með tungumálið eftir margvíslegum leiðum. Á eldri deildunum er unnið markvisst með hljóðkerfisvitund, hlustunarskilning, orðaforða og frásagnarhæfni. Á elstu deildinni er boðið upp á tíu vikna lestrar- og skriftarnámskeið í hópastarfi. Lögð eru inn nöfn og hljóð stafanna ásamt ýmsum verkefnum innan- sem utandyra (sjá nánar í þemahefti um *Mál og læsi*).

Bóklestur

Gott aðgengi að bókum er hluti af mál- og læsisumhverfi leikskólans. Í Stofunni þar sem eldri börnin borða er sameiginlegt bókasafn skólans. Einnig eru bækur inni á hverri deild og miðast bókavalið við aldur, þroska og áhuga hvers aldursstigs. Börnunum er boðið upp á daglegar lestrarstundir og jafnframt fá þau næði til að taka sér bók í hönd þegar þau langar til.

Börnin í Tjarnarseli fara reglulega í bókasafn Reykjanesbæjar. Börnin á Ljósvöllum fara tvisvar til fjórum sinnum í mánuði yfir vetrarmánuðina þar sem bókmenntafræðingur sér um sögustund fyrir börnin. Heimsóknin er liður í að kynna fyrir þeim starfsemi bókasafnsins. Þau læra umgengnisreglur sem þar gilda og eiga saman ánægjulegar stundir í hlýlegu umhverfi.

Orðaspjall

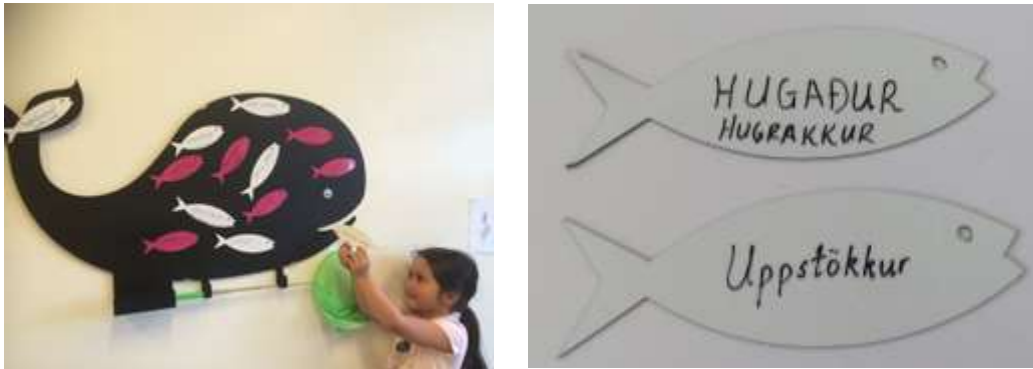
Orðaspjall er leið til að efla orðaforða og hlustunarskilning leikskólabarna með bóklestri. Aðferðin hefur verið í þróun í Tjarnarseli frá haustinu 2009 og hófs með þróunarverkefninu *Bók í hönd og þér halda engin bönd*. Orðaspjallið skipar stóran sess í öllu mál og læsisstarfi skólans og fléttast inn í alla grunnþætti menntunar og daglegt starf leikskólans.

Fjölmargar rannsóknir sýna að orðaforðinn er undirstaða lesskilnings og að hann tengist beint eða óbeint bókstaflega öllu sem varðar læsi á öllum aldri. Einnig hefur verið sýnt fram á í fjölda rannsókna að orðaforði barna á leikskólaárunum spáir fyrri um lesskilning og námsárangur þeirra langt fram í tímann (Hrafnhildur Ragnarsdóttir, 2013). Þess vegna er rík áhersla lögð á að efla orðaforða barnanna í Tjarnarseli. Byrjað er á yngstu deildinni þar sem leikið er með orð úr nánasta umhverfi barnanna, smátt og smátt þyngjast orðin eftir því sem börnin eldast. Barnabækur eru aðalkveikjan að því að vinna og leika með orð samkvæmt Orðaspjallsaðferðinni en sem fyrr segir fléttast það inn í allt starfið með einum eða öðrum hætti. Tækifærin eru allt um kring og möguleikar til að læra ný og spennandi orð eru óþrjótandi. Orðin leynast allstaðar í vettvangsferðum, í listsköpun, í hlutverkaleik og í samræðum við börnin um allt milli himins og jarðar (sjá nánar í handbók um Orðaspjall, 2013).

Bára hvalastelpa

Bára hvalastelpa er öflugur liðsmaður í Orðaspjallinu en hver deild í Tjarnarseli er með eina Báru upp á vegg hjá sér og orðasíli til að skrifa orð á. Börnin fóðra Báru með orðasíluunum en hún er sísvöng og mikið matargat og þarf því að fá ný orð með reglulegu millibili. Markmiðið með Báru hvalastelpu er að skapa

skemmtilega leiki og fallega umgjörð í kringum Orðaspjallið sem höfðar til barna.

Lestrar- og skriftarnámskeið

Á elstu deildinni er elsta árganginum boðið upp á tíu vikna lestrar- og skriftarnámskeið í hópastarfi. Námið fer fram með beinni innlöggn og í leikjum og hluti þess fer fram í vettvangsferðum um bæjarfélagið. Hugmyndafræði og kennsluaðferðir námskeiðsins byggja á kenningum og aðferðum Thomasar Armstrong, Helgu Sigurjónsdóttur, Diane McGuinness og Josephs Cornell (Armstrong, 2003; Cornell, 1989; Helga Sigurjónsdóttir, 2004; McGuinness, 1997) (Sjá nánar í þemahefti Tjarnarsels um *Mál og læsi*).

Stærðfræði

Í Tjarnarseli er áhersla lögð á stærðfræðileg viðfangefni sem var einn af meginþáttum í framtíðarsýn Reykjanesbæjar í fræðslumálum á árunum 2011-2015.

Markmið með stærðfræðilegum viðfangsefnum:

- Að auka talna- og hugtakaskilning barnanna og byggja þannig upp góðan grunn fyrir frekara stærðfræðináám.
- Að efla formskynjun og rökhugsun.
- Að efla skilning á ýmsum grunnhugtökum innan stærðfræðinnar.
- Að flétta stærðfræði inn í daglegt starf og öll námssvið leikskólans.

Leiðir:

Unnið er með stærðfræðileg viðfangsefni á öllum aldursstigum. Byrjað er á einfaldan hátt. Á yngstu deildinni er leikið er með fyrstu fimm tölurnar og grunnformin, börnin kynnast meðal annars einingakubbum, stórum legó svampkubbum og legó duplo.

Á næstu deildum bætast við stærðfræðileg viðfangsefni. Unnið er með mynstur, tölur, talnaskilning og fleiri form. Kubbaúrvalið eykst á hverri deild, markvisst er unnið með einingakubba í hópastarfi og vali og litlir holkubbar eru á hlutverkasvæðum. Á tveimur elstu deildunum hafa börnin frjálsan aðgang að stærðfræðikrók þar sem boðið er upp á stærðfræðileg viðfangsefni með margvíslegum spilum, kubbum, perlum og verkefnum. Leitast er við að flétta stærðfræði inn í daglegar athafnir, leiki, hópastarf og vettvangsferðir. Orðaspjallið tengist inn í stærðfræðina en börnin læra stærðfræðileg hugtök og orð til dæmis fremstur, næst fremstur, minnstu, stærstur, breidd, lengd o.fl. (sjá nánar í þemahefti um *Stærðfræði*).

Heilbrigði og vellíðan

Í leikskóla eiga börn að læra um og tileinka sér heilbrigða lífshætti, hollt mataræði, hvíld, hreinlæti og hreyfingu. Hreyfing er börnum eðlislæg og stuðlar að vellíðan. Hreyfing getur haft í för með sér gleði og ánægju og í gegnum hana læra börn. Börn eiga að fá tækifæri til að hreyfa sig frjálst, jafnframt því að taka þátt í skipulagðri hreyfingu. Hreyfing og vellíðan hafa jákvæð áhrif á samskipti barna, umgengni þeirra við umhverfi sitt og hæfni þeirra til að takast á við daglegt líf og aðstæður (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Í Tjarnarseli fléttast heilbrigði og vellíðan inn í allt skólastarfið. Kennarar þurfa að skapa heppilegt umhverfi og vinnuaðstæður sem efla heilbrigði. Það gera þeir fyrst og fremst með því að efla og tryggja góðan skólabrag, stuðla að jákvæðum og uppbyggjandi samskiptum og láta sig málefni barnanna varða.

Markmið með heilbrigði og vellíðan:

- Að tryggja börnum gleði, hamingju og góða líðan.
- Að tryggja börnum jákvæða og góða fyrirmynd sem stuðlar að heilbrigði og vellíðan.
- Að tryggja fjölbreytt og orkuríkt fæði.
- Að kenna börnum að þekkja eigin heilbrigði og vellíðan.
- Að kenna börnum að tjá sig um eigin heilbrigði og vellíðan, til að þau geti haft jákvæð áhrif á eigin líf.
- Að börn upplifi að skoðanir þeirra skipti máli, séu samfélaginu mikilvægar og hafi hugrekki til að koma þeim á framfæri.
- Að veita börnunum tækifæri til að öðlast þekkingu og færni í félagslegum samskiptum.
- Að stuðla að jákvæðum samskiptum, umhyggju og tilfinningalegu jafnvægi.
- Að stuðla að jákvæðri og sterkri sjálfsmynd barna.
- Að veita börnum tækifæri til fjölbreyttrar hreyfingar, ögrandi og krefjandi útivistar.
- Að bera virðingu fyrir einstaklingnum og tryggja lýðræðislegt sjálfstæði.
- Að veita börnum tækifæri til slökunar og hvíldar.

Leiðir:

Aðlögun nýrra barna

Frá fyrsta degi barnsins í leikskólanum er vellíðan þess í fyrirrúmi. Aðlögunin tekur fimm daga og fer þannig fram að barnahópnum sem er að byrja er skipt í tvo hópa sem koma á mismunandi tímum dagsins fyrstu vikuna. Aðlögunin byggir á því að foreldrar séu fullir þátttakendur frá fyrsta degi og að þeir dvelji inni á deild, taki þátt í leik og starfi og sinni daglegum þörfum barnsins. Markmiðið er að efla tengsl foreldra og leikskólans frá fyrsta degi og stuðla þannig að öryggi og vellíðan barnanna.

Leikskólamappa

Pegar barn byrjar í Tjarnarseli eru foreldrar beðnir um að koma með möppu, útbúna með mynd af barninu, fjölskyldunni og öðru sem því er kært. Einnig eru foreldrar beðnir um að rita í stórum dráttum fyrstu æviár barnsins.

Útivera og vettvangsferðir

Vettvangsferðir og útinám eru helstu áherslupættir leikskólans. Mikið og ýtarlegt þróunarstarf hefur verið unnið varðandi þá þætti sem kemur meðal annars fram í handbókunum *Vettvangsferðir um nánast umhverfi leikskólans* sem og *Garðurinn*

okkar: Útinám í leikskóla sem Tjarnarsel hefur gefið út. Útivera er börnum holl, styrkir, eflir, eykur mótstöðuafli og matarlyst. Í útiveru og vettvangsferðum gefast ótal tækifæri til umhverfismenntunar, hreyfingar, leikja og upplifunar.

Hreinlæti og snyrtimennska

Lögð er áhersla á hreinlæti, börnin þvo sér um hendur áður en borðað er og eftir salernisferðir. Þeim er tryggt næði til persónulegrar umhirðu og komið er fram við þau af virðingu og tillitsemi. Ávalt er leitast við að sýna börnunum nærgætni við viðkvæmar aðstæður.

Matarmening

Hollt og gott mataræði stuðlar að heilbrigði og vellíðan barna og starfamanna, eykur styrk og kraft, ánægju og gleði, eins og máltækið góða segir er *matur mannsins megin*. Í Tjarnarseli fá börnin morgunmat, hádegisverð og síðdegishressingu. Áhersla er lögð á ferskt og gott hráefni, fisk, kjöt, brauð, kornmeti og grænmeti og boðið er upp á ávexti milli mála. Litið er á matmálstíma sem gæðastundir sem bjóða upp á skemmtilegar samræður um gott mataræði, almenna kurteisi og mannasiði og síðast enn ekki síst um lífsins gagn og nauðsynjar.

Mikilvægt er að foreldrar upplýsi starfsfólk ef börn þeirra geta ekki borðað allan mat vegna mataróþols eða ofnæmis og er alltaf brugðist við því.

Í Tjarnarseli fundar yfirmatráður með deildarstjórum einu sinni í mánuði. Markmiðið er að ræða um mat og matarmenningu leikskólans, tryggja fjölbreytni og koma með hugmyndir að nýjum réttum. Yfirmatráður leggur grunn að matseðli fyrir hvern mánuð sem hann leggur fram á deildarfundum. Unnið er á lýðræðislegan hátt og geta börn og kennarar komið með tillögur sem eru skoðaðar og ræddar. Kennarar halda fundi reglulega með börnunum þar sem þau eru hvött til að koma óskum sínum og hugmyndum á framfæri.

Stofan

Stofan er matsalur fyrir tvær elstu deildirnar. Í Stofunni er boðið upp á morgunmat, hádegisverð og síðdegishressingu. Maturinn er settur upp á langborð og skammta börnin sér sjálf og setjast þar sem hugurinn segir til hverju sinni, velja hvar þau sitja og með hverjum. Börnin eru hvött til að spjalla saman í rólegheitum, skiptast á skoðunum og segja hvort öðru frá. Markmiðið er að efla sjálfstæði og sjálfræði barnanna.

Á yngri deildunum er annað fyrirkomulag. Á Mánavöllum borða börnin inni á deild með sínum kennara enda eru þarfir þeirra fyrir fyrirmynd sterkar á þessum aldri. Á Sólvöllum er sami háttur hafður á en eftir áramót er undirbúningur hafinn að eins fyrirkomulagi og á eldri deildunum.

Hvíld

Hvíld er ein af grunnþörfum okkar og er hverjum manni nauðsyn. Á leikskólaaldri þurfa flest börn svefn um miðjan daginn eða í það minnsta hvíldarstund. Á Mánavöllum sofna flest börnin eftir hádegisverð, nokkur halda því áfram á Sólvöllum meðan önnur börn leggjast út af og hlusta á tónlist eða sögu. Á eldri deildunum er boðið upp á fjölbreytta valkróka á meðan börnin skiptast á að fara í Stofuna til að borða.

Heilsueflandi leikskóli

Frá og með hausti 2017 verður Tjarnarsel þáttakandi í þróunarstarfi Heilsueflandi leikskóla á vegum Embættis landlæknis. Því er ætlað að styðja leikskóla í að vinna markvisst að heilsueflingu og gera hana að hluta af daglegu starfi leikskólans. Í Aðalnámskrá leikskóla frá 2011 eru heilbrigði og vellíðan skilgreind sem einn af sex grunnþáttum menntunar sem leikskólar eiga að hafa að leiðarljósi og innleiða í öllu sínu starfi. Mikill samhljómur er með þróunarstarfi *Heilsueflandi leikskóla* og grunnþættinum um heilbrigði og vellíðan. Heilsueflandi leikskóli mun því nýttast Tjarnarseli sem verkfæri til að efla og styrkja grunnþáttinn enn frekar. Tjarnarsel mun leggja áherslu á að vinna með átta lykilþætti sem tengjast skólastarfinu. Þeir eru: *hreyfing, mataræði, geðrækt, öryggi, tannheilsa, fjölskylda, nærsamfélag og starfsfólk.*

Gert er ráð fyrir að Heilsueflandi leikskólar setji sér heilðræna stefnu um heilsueflandi skólastarf, ásamt tímasettri aðgerðaáætlun. Stefnan þarf að vera unnin í góðu samstarfi skólastjórnenda, kennara, annars starfsfólks, foreldra, barna og nærsamfélagsins en þannig næst bestur stuðningur við málefnið og sameiginlegur skilningur. Meta þarf árangur stefnunnar með reglulegu millibili og endurskoða í samráði við fulltrúa allra þeirra sem áttu þátt í gerð hennar (Vefsíða Embættis landlæknis, 2017).

Sjálfbærni og vísindi

Frá fyrstu stundu beita börn ýmsum aðferðum til að kanna og reyna að skilja umhverfi sitt. Þau horfa, hlusta, snerta, bragða, handleika, flokka, bera saman, rannsaka og draga ályktanir. Ýta þarf undir forvitni, ígrundun og vangaveltur barna og hvetja þau til að spyrja spurninga og leita mismunandi lausna. Í leikskóla á að skapa aðstæður svo börn fái m.a. tækifæri til að vinna með og velta vöngum yfir umgengni sinni og virðingu fyrir náttúrulegu og manngerðu umhverfi, hringrásum og fyrirbærum í náttúrunni, stærðfræðilegum

viðfangsefnum, s.s. tölum, táknum og mynstrum (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Í Tjarnarseli er menntun til sjálfbærni einn af grunnþáttum leikskólastarfsins. Inntak sjálfbærnihugtaksins felur í sér samspil margra þátta, svo sem *efnahags, samfélags, félagslegrar velferðar og umhverfisverndar*.

Litið er á umhverfismennt og útinám, með beinni þátttöku nærsamfélagsins komi inn á alla þessa þætti og sé góð leið til að fræða leikskólabörnin um þá. Lögð er áhersla að flétta menntun til sjálfbærni inn í allt starf leikskólans og gefa börnum tækifæri til að takast á við verkefni sem styrkja þau til að taka þátt í sjálfbæru samfélagi.

Markmið með sjálfbærni og vísindum

- Að þroska einstaklinga til að axla ábyrgð á tilveru sinni og búa yfir þekkingu til að sjá afleiðingar gjörða sinna á komandi kynslóð.
- Að mennta gagnrýna og ábyrga einstaklinga sem láta sig umhverfið varða með góða þekkingu á eigin nærsamfélag.
- Að börn öðlist fjölbreytta reynslu í náttúru, samfélagi og menningu.
- Að börnin fái að taka þátt í ákvörðunum í samráði við aðra um margvísleg málefni sem hafa áhrif á samfélagið og nærumhverfið þeirra.
- Að efla orðaforða barna og skilning í tengslum við sjálfbærni.
- Að ýta undir vísindalega hugsun.
- Að aðstoða börn við að sjá tengsl, orsök og afleiðingu.

Leiðir:

Útinám og vettvangsferðir er best til þess fallið að tryggja grunnmenntun til sjálfbærni, en úti læra börnin ýmislegt sem aldrei verður numið innan húss eða af bókum. Námið þarf að vera áhugavekjandi, skemmtilegt og í tengslum við

náttúru og umhverfi. Góð leið er að fara frá hinu þekktu til hins óþekktu og tengja námið persónulega við einstaklingana.

Vettvangsferðir

Menntun til sjálfbærni fléttast inn í vettvangsferðir, eins og annað nám í Tjarnarseli. Ferðirnar festa útivist og upplifun í sessi og umhverfið og

samfélagið til leiks og náms.

Vettvangsferðir skapa yfirsýn og þekkingu á breytingum í nánasta

umhverfi leikskólans og eflir samskipti og samstarf við fyrirtæki, stofnanir,

ýmsa samfélagshópa og einstaklinga. Í ferðunum fer fram markviss og

fjölbreytt hreyfing og fræðsla í bland við uppgötvunarnám og leiki. Einnig fá börnin fá tækifæri til að taka þátt í verkefnum sem stuðla að sjálfbærni, skoða og rannsaka.

Vísindi

Vinnusmiðjur er leið sem farin er í Tjarnarseli þar sem unnið er samkvæmt ákveðnu þema með vísindi, sjálfbærni og sköpun að leiðarljósi. Hver deild vinnur að fyrirfram ákveðnu verkefni og í lokin er sameiginlegur vinnusmiðjudagur allra deilda. Að öðru leiti fléttast vísindi inn í menntun til sjálfbærni, útinám, vettvangsferðir, stærðfræðiná og fjölbreytta sköpun inni og úti (sjá nánar í þemahefti um *Sjálfbærni og vísindi*).

Garðurinn okkar - útinám í leikskóla

Handbókin Garðurinn okkar: Útinám í leikskóla, er afrakstur samnefnds þróunarverkefnis sem unnið var í Tjarnarseli á árunum 2014-2015. Meginmarkmið verkefnisins var að þróa útnám allan ársins hring fyrir útileiksvæði leikskóla og útbúa handbók með hliðsjón af grunnþáttum menntunar í Aðalnámskrá leikskóla. Innblástur verkefnisins var sóttur í árstíðirnar fjórar og sex þemu sem eru; *vatn, loft, eldur og vindur, dýralíf og gróður, þjóðhættir og menning, þroski og nám, áskorun, áhættur og skynfæri*.

Jafnframt var lögð áhersla á aðferðir sem byggja á lýðræði, jafnrétti, heilbrigði, sköpun og sjálfbærni með þátttöku foreldra, barna og starfsfólks leikskólans í samvinnu við stofnanir, fyrirtæki og félagasamtök í bæjarfélaginu. Handbókin er notuð sem uppspretta fyrir útinám og kennslu í garði leikskólans.

Sköpun og menning

Sköpun er mikilvægur þáttur í námi og þroska barna. Skapandi starf á fyrst og fremst að beinast að ferlinu sjálfu, gleðinni, tjáningunni og náminu sem á sér stað þegar hugmyndir, tilfinningar og ímyndun fá að njóta sín (Aðalnámskrá, 2011).

Í Tjarnarseli er sköpun einn af grunnþáttum leikskólastarfsins. Lögð er áhersla á heildarsköpunarferlið og tækifæri barna til sköpunar með því að veita þeim aðgang að listakrókum með fjölbreyttum efniviði sem staðsettir eru inn á hverri deild leikskólans. Mikil sköpun fer einnig fram á kubbasvæðum, á útisvæði, í vettvangsferðum og í hópastarfi og í raun í öllu leikskólastarfinu. Menning fléttast inn í allt starf Tjarnarsels. Hefðir og hátíðir er stór hluti af menningunni, börnin taki þátt í að móta hana og koma að skipulagningu t.d. varðandi árlegar hefðir og hátíðir með einum eða öðrum hætti eins og bónda- og konudag, öskudag, sumar- og útskriftarhátíðir svo fátt sé nefnt.

Markmið með sköpun og menningu:

- Að virða val og áhugamál barna og hlusta á skoðanir þeirra.
- Að efla gagnrýna hugsun með því að vekja áhuga og forvitni barnanna á fjölbreyttum viðfangsefnum.
- Að ýta undir uppgötvunarnám, frumkvæði og athafnaþrá barnanna.
- Að efla og virkja börnin í að tjá upplifun sína í myndlist, tónlist og leikrænni tjáningu.
- Að sköpunarferlinu fylgi gleði þar sem börnin eru hvött til frumkvæðis og fái frjálssar hendur til að láta ljós sitt skína.
- Að börnin taki virkan þátt í að móta menningu leikskólans varðandi hefðir og hátíðir.

Leiðir:

Listakrókar:

Listakrókar eru á Mána- og Sólvöllum og sameiginlegur krókur er fyrir Ljós- og Sunnுவெல்லி sem staðsettur er á Sunnுவெல்லum. Á Mánavöllum er endurnýtanlegur efniviður til leikja og sköpunar ásamt grunnlitunum. Á Sólvöllum verður efniviðurinn fjölbreyttari og við bætist lím, skæri, fleiri tegundir lita o.s.frv. Á eldri deildunum eykst úrvalið enn og mikil áhersla er lögð á endurnýtanlegan efnivið, liti, lím og málningu. Einnig er boðið upp á leir og listaverkabækur til að skoða. Á yngri deildunum eru sérstakir leirkrókar en á eldri deildunum er leirinn hluti af efniviði listakróks.

Eininga- og holkubbar

Eininga- og holkubbar eru opið og skapandi leikefni. Að hafa ríkulegan viðbótarefnivið í boði og gott aðgengi að honum ýtir undir sköpun á kubbasvæðunum. Á Mánavöllum eru einingakubbar aðallega notaðir í hópastarfi. Á öðrum deildum er boðið upp á kubbanda í vali og við bætist fjölbreyttur viðbótarefniviður. Á Sólvöllum kynnast börnin stórum trékubbum sem kallast litlir holukubbar og eru eins uppbyggðir og einingakubbarnir. Á eldri deildunum eru stórir Holukubbar í boði og eru þeir gjarnan notaðir til hlutverkaleikja með búdoti og búningum. Á eldri deildunum er boðið upp á pappír og ritföng með einingakubbunum ásamt ríkulegum viðbótarefniviði.

Útisvæði

Útisvæði Tjarnarsels býður upp á skemmtilegan og skapandi leik þar sem áskoranir og ævintýri blómstra. Auk hefðbundins leikefnis á útisvæði er viðbótarefniviður þar spýtur, trjádrumbar, múrsteinar í mörgum stærðum, færanlegir steinar, mold, vatn og endurnýtanlegs efniviðar sem til fellur, dollur

úr eldhúsi, gömul plastglös, pappakassar og fleira sem gefur óendanlega möguleika til sköpunar og leiks (sjá nánar í þemahefti um Sköpun og menningu).

Mat á námi og velferð barna

Mat á námi, þroska og velferð barna felur í sér að safnað er upplýsingum um það sem börn fást við og hafa áhuga á; hvað þau vita gera og skilja. Hver leikskóli á að þróa fjölbreyttar aðferðir við að safna, skrá, skipuleggja og greina upplýsingar um þroska barna, nám, vellíðan og færni og móta sérstakt vinnulag þar um (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Ýmsar leiðir eru farnar til að meta og greina þroska barnanna. Leikskólamappan er hluti af skráningarferli en í hana er safnað listaverkum o.fl. alla leikskólagönguna. Ljósmyndir og myndbönd úr starfinu eru eitt helsta skráningartækið og notaðar til að skoða og meta starfið. Fleiri matstæki eru notuð eins og *Hljóm-2* sem er athugun á hljóð og málvitund leikskólabarna og *sjónræn og hljóðræn stafapróf* eru lögð fyrir elstu börnin að hausti og að vori síðasta árið þeirra. Skimunarprófið *EFl-2* er lagt fyrir öll börn 3-4 ára. Ef grunur er um seinkaðan þroska svara kennarar og foreldrar matslistum frá Skólalþjónustunni í samræmi við eðli vandans og íslenska þroskalistanum eða íslenska smábarnalistanum.

Allir foreldrar eru boðaðir í foreldrasamtal einu sinni ári. Að auki geta foreldrar alltaf óskað eftir samtali. Í foreldrasamtölunum er farið yfir þroska og líðan barnsins, sterkar hliðar þess og áherslupætti deildarinnar fyrir komandi skólaár. Einnig rætt um mikilvægi þess að foreldrar lesi reglulega fyrir börnin sín heima til að efla orðaforða og lesskilning.

Fjölskyldan og leikskólinn

Líðan barns í leikskóla er samtvinnuð velferð fjölskyldu þess og heimilis. Þegar foreldrar og börn hefja leikskólagöngu þurfa foreldrar og leikskóli að leggja grunn að samstarfi þar sem umhyggja og velferð barna er höfð að leiðarljósi (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Þegar barn byrjar í Tjarnarseli er lögð áhersla á að skapa traust á milli foreldra, leikskólakennara og annars starfsfólks. Fyrstu dagarnir sem barnið er í aðlögun leggur grunn að góðu foreldrasamstarfi og því mikilvægt að bæði foreldrar og starfsfólk leggi sig fram um að kynnast hvort öðru.

Upplýsingaflæði:

Ýmsar leiðir eru farnar til að efla og styrkja tengsl heimils og leikskólans og er áhersla lögð á gott upplýsingaflæði. Dagleg samskipti skipta þar mestu máli, að vel sé tekið á móti barninu og það kvatt á hlýlegan hátt eftir daginn. Einnig skiptir miklu máli að foreldrar og leikskólakennarar geti ávallt talað saman um öll mál er varða barnið og leikskólagöngu þess. Ef ræða þarf viðkvæm mál er æskilegt að kennarar og foreldrar komi sér saman um tíma til að ræða þau.

Kynningarfundir eru haldnir um ýmsa þætti skólastarfsins eða ákveðin verkefni. Við upphaf leikskólagöngunnar fá foreldrar kynningarfund um starfið og á síðasta árinu er foreldrum elstu barnanna boðið á fund þar sem starfið er kynnt. Aðrir fundir fara eftir efnum og ástæðum hverju sinni.

Leitað er fjölbreyttra leiða að kynna leikskólastarfið fyrir foreldra og aðra áhugasama. Á heimasíðu Tjarnarsels <http://www.tjarnarsel.is/> koma fram allar helstu upplýsingar um leikskólann, skólanámskrár eru á síðunni, ársskýrslur, upplýsingar um þróunarverkefni o.s.frv. Allir viðburðir eru auglýstir og settar eru inn fréttir og ljósmyndir frá skólastarfinu.

Tjarnarsel er með fésbókarsíðu, [Leikskólinn Tjarnarsel](#). Reglulega eru settar inn fréttir og ljósmyndir af starfinu. Svokallaðar árgangasíður eru einnig á fésbókinni en þá eru foreldrar hverrar deildar í lokuðum hópi þar sem ýmsum fréttum og upplýsingum er komið á framfæri. Á föstudögum eru settar inn myndir og það helsta sem var á döfinni þá vikuna. Foreldrar eru því hvattir til að fylgjast vel með á fésbókinni og eiga í gagnvirkum samskiptum við leikskólann.

Hefðir og hátíðir

Hefðir og hátíðir skipa veglegan sess í leikskólastarfinu og tengjast gjarnan árstíðum, hefðum og menningu bæjarfélagsins, lands og þjóðar. Lýðræðisleg þátttaka barna er mikilvæg þegar kemur að skipulagningu þessara viðburða. Leitað er eftir hugmyndum barnanna, þær ræddar og skoðaðar, hvaða vilja þau, sýna atriði, skreyta o.s.frv.

Á bónsdag er feðrum og öfum boðið í morgunverð þar sem boðið er upp á hefðbundin þorramat og í tengslum við konudag er mæðrum og ömmum boðið í morgunverð. Listahátíð barna er haldin hátíðleg í maí en það er samstarfsverkefni allra leikskóla bæjarins og Menningar sviðs Reykjanesbæjar. Útskriftarhátíð elstu barnanna er í maí og sumarhátíð er haldin með pomp og prakt í júní. Í nóvember er haldið upp á dag íslenskrar tungu og í desember er foreldrum boðið í jólasamverustund þar sem börnin sýna atriði og boðið er upp á kaffi og piparkökur. Að auki eru ýmsar smærri uppákomur og viðburðir, bollu- sprengju- og öskudagar eru haldnir hátíðlegir og dans- og söngstundir eru með reglulegu millibili svo fátt sé talið.

Tengsl skólastiga

Myllubakkaskóli er heimaskóli Tjarnarsels og því er samstarfið við hann mikið og náið. Samstarfið byggir meðal annars á gagnkvæmum heimsóknum elstu barnanna og 1. bekk með reglulegu millibili allan veturinn. Deildarstjóri Sunnuvalla og yngsta stigsins í Myllubakkaskóla funda í september ár hvert til að ákveða tilhögun samstarfsins á komandi skólaári. Tjarnarsel er í góðu samstarfi við aðra grunnskóla bæjarins, sérstaklega Holtaskóla þar sem yfirleitt fer töluvert stór hópur barna þangað. Heimsóknir og samstarf við aðra grunnskóla bæjarins helgast af því hvort einhver börn í elsta árganginum fara í þá skóla. Er þá haft samband við viðkomandi grunnskóla og óskað eftir að fá að koma í heimsókn með þau börn. Markmið með samstarfi leik- og grunnskóla er að börnin upplifi grunnskólann sem eðlilegt framhald af leikskólanum og að efla skilning og faglegt samstarf á milli stiganna.

Í maí er sameiginlegur fundur á vegum Fræðsluskrifstofu Reykjanesbæjar með leikskólakennurum elstu barnanna og kennurum yngsta stigs grunnskólanna. Þar koma leikskólakennarar á framfæri ýmsum hagnýtum upplýsingum um börnin og niðurstöðum úr *Hljóm 2* er skilað. Ef barn er með sérþarfir eða hefur notið sérkennslu í leikskólanum er öllum upplýsingum og gögnum varðandi barnið komið til viðkomandi grunnskóla á sérstökum fundi er varða sérkennslubörn.

Starfsáætlun

Starfsáætlun leikskólans kemur út að hausti fyrir hvert skólaár. Leikskólastjóri hefur umsjón með gerð áætlunarinnar þar sem ákveðnum þáttum skólastarfsins er lýst og hverjir verða aðaláherslu- og umbótaþættir skólastarfsins.

Mat á leikskólastarfi

Mat á leikskólastarfi hefur þann tilgang að tryggja að réttindi leikskólabarna séu virt og þau fái þá menntun og þjónustu sem þeim ber samkvæmt lögum um leikskóla. Mat á skólastarfi er tvíþætt: Annarsvegar er um að ræða mat sem leikskólarnir framkvæma sjálfir og er kallað innra mat. Hins vegar er um að ræða mat sem utanaðkomandi aðili vinnur á vegum sveitafélags, ráðuneytis mennta- og menningarmála eða annarra aðila og er nefnt ytra mat (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Innra mat í leikskóla

Innra mat á leikskólastarfi er ætlað að veita upplýsingar um starfshætti leikskólans, stuðla að umbótum og auknum gæðum og vera liður í þróun skólastarfs í leikskólum. Lýðræðisleg vinnubrögð við innra mat, þar sem tekið er tillit til sjónarmiða þeirra sem koma að leikskólastarfinu, stuðla að auknum gæðum í starfinu (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Innra mat er fjölþætt, ákveðnir þættir starfsins eru skoðaðir, starfsmenn svara skriflegum spurningum til dæmis varðandi þróunarstörf sem eru í gangi eins og *Orðaspjallið* og *Áskoranir og ævintýri*. Mat fer fram á

starfsmannafundum þar sem starfsmenn ræða ýmist í stórum eða litlum hópum ýmsa þætti starfsins og skila niðurstöðum. Símat fer fram á deildarstjórafundum sem haldnir eru að jafnaði einu sinni í viku. Að auki eru rafrænar kannanir lagðar reglulega fyrir starfsmenn þar sem einstaka þættir starfsins eru metnir. Að vori er starfsáætlun endurmetin með stjórnendum skólans á sértökum endurmatsfundi. Jafnframt er rafræn könnun lögð fyrir alla starfsmenn skólans. Endurmat fer einnig fram í árlegum starfsmannasamtölum við deildarstjóra og leikskólastjóra. Allir starfsmenn fá kynningu á niðurstöðum matsins.

Börnin koma einnig að mati á starfinu og tengist það lýðræðis- og jafnréttiskennslu. Þau koma að skipulagningu og endurmati á ýmsum hefðum og hátíðum, ræða til dæmis matarmenningu og breytingar á útisvæði. Starfsáætlun hvers árs byggir á niðurstöðum innra mats.

Ytra mat í leikskóla

Fræðsluskrifstofa hefur eftirlit með því að starf Tjarnarsels samræmist lögum og reglugerðum um leikskóla og Aðalnámskrá Menntamálaráðuneytis. Fræðsluskrifstofa hefur látið gera foreldrakönnun með Skólapúlsinum til að meta starfsemi leikskólanna í Reykjanesbæ. Foreldrakönnunin inniheldur 16 matsþætti þar sem hver matsþáttur inniheldur nokkrar spurningar. Allir starfsmenn fá kynningu á niðurstöðum matsins.

Lokaorð

Í kjölfar útgáfu Aðalnámskrár leikskóla 2011 hófst vinna við innleiðingu hennar og leit skólanámskrá Tjarnarsels dagsins ljós á vormánuðum 2014. Innleiðingarferlið var krefjandi fyrir kennara og starfsfólk skólans og varð hvati að faglegum umræðum um uppeldi og menntun þar sem nánast hverjum steini var velt við. Samhliða útgáfu skólanámskráarinnar komu út sex þemahefti um grunnþætti menntunar.

Skólanámskrá á að vera lifandi rit í stöðugri þróun og þess vegna var ráðist í þá endurskoðun sem nú kemur út. Kennarar og starfsmenn skólans endurmátu námskrána og komu með faglegar ábendingar og lögðu til breytingar í samræmi við breyttar áherslur. Þemaheftin voru einnig endurskoðuð, starfsmönnum var skipt í hópa og skipaður verkefnisstjóri yfir hverju þemahefti. Hóparnir yfirfóru heftin og komu með tillögur að breytingum líkt og gert var við skólanámskrána. Verkefnið var, eins og gefur að skilja, ekki eins viðamikið og fyrir þremur árum og tók styttri tíma. Sem fyrr sveif yfir vötnum fagleg sýn og skapandi kraftur kennara og starfsmanna sem skilar sér í endurskoðaðri skólanámskrá Tjarnarsels 2017.

Heimildir

- Aðalnámskrá leikskóla. (2011). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.
- Armstrong, T. (2003). *The Multiple Intelligences of Reading and Writing-Making the words Come alive*. Usa: ASDC.
- Árdís Hrönn Jónsdóttir. (2013). *Orðaspjall – að efla orðaforða og hlustunarskilning barna með bóklestri*. Reykjanesbær: Leikskólinn Tjarnarsel.
- Cuffaro, H. K. (1995). *Experimenting with the world. John Dewey and the early childhood classroom*. New York: Teachers Collage Press.
- Cornell, J. (1989). *Sharing the joy and nature*. Nevada City: Dawn Publacations.
- Dale, E.L. (1997). Lærning og utvikling i lek og undervisning. Í I. Braten (Ritstj.), *Vygotsky i pedagogikken*. Gjørvik: Cappelen Akademisk Forlag.
- Dewey, J. (1933/2000a). *Hugsun og menntun*. (Gunnar Ragnarsson þýddi). Reykjavík: Rannsóknarstofnun Kennaraháskóla Íslands.
- Dewey, J. (1938/2000b). *Reynsla og menntun*. (Gunnar Ragnarsson þýddi). Reykjavík: Rannsóknarstofnun Kennaraháskóla Íslands.
- Framtíðarsýn Reykjanesbæjar til ársins 2015. Sótt 2. maí 2014 af <http://www.reykjanesbaer.is/files/framtidarsyn-reykjanesbaejar-til-arsins-2015.pdf>
- Heilsueflandi leikskóli. Sótt 2. apríl 2017 af <http://www.landlaeknir.is/heilsa-og-lidan/verkefni/item30702/Heilsueflandi-leikskoli>
- Helga Sigurjónsdóttir. (2004). *Hljóð og stafir. Lestur, skrift, réttitun*. Reykjavík: Höfundur.
- Hrafnhildur Ragnarsdóttir. (2013). Málproski leikskólabarna. Í Árdís Hrönn Jónsdóttir. *Orðaspjall – að efla orðaforða og hlustunarskilning barna með bóklestri*. Reykjanesbær: Leikskólinn Tjarnarsel.
- Inga María Ingvarsdóttir. (2017). *Garðurinn okkar – útinám í leikskóla*. Reykjanesbær: Leikskólinn Tjarnarsel.
- Jón Ólafsson. (2002). Menntun, reynsla og hugsun. Heimspekilegur pragmatismi. *Skírnir. Tímarit hins íslenska bókmenntafélags*. (179. Árgangur), 189-210.

Kristín Dýrfjörð. (2006). Lýðræði í leikskólum. Um viðhorf leikskólakennara. Netla-Veftímarit um uppeldi og menntun. Sótt 15. janúar 2014 af <http://netla.hi.is/greinar/2006/009/index.htm>

Læsisstefna Reykjanesbæjar, 2017. Sótt 2. apríl 2017 af https://www.reykjanesbaer.is/static/files/pdf_skjol_allir/rnb-laesisstefna-2017.pdf

McGuinness, D. (1997). Why Our Children Can't Read. New York: The Free Press.

Menntastefna Reykjanesbæjar, 2016. Sótt 16. janúar af https://www.reykjanesbaer.is/static/files/pdf_skjol_allir/rnb-menntastefna-2016-v10.pdf

Ólafur Páll Jónsson. (2006). Lýðræði og skóli-grunnskólinn/grein. Kennaraháskóli Íslands, kenningar í félagsfræði og heimspeki menntunar.

Pramling, I. (2006). Teaching and learning in preschool and the first years of elementary school in Sweden. Í J. Einarsdóttur og J. Wagner (Ritstj.), *Nordic childhoods and early education* (bls.1-13). Greenwich, Conn: Information Age Publishing Inc.

Samþykkt af foreldraráði Tjarnarsels í maí 2017

10. MAÍ 2017

Dagsetning

Ambjörg Elsa Hannesd.

Ísa Þjórg

Elvar Bjarki Friðriksson

Leikskólinn Tjarnarsel
Tjarnargötu 19, 230 Reykjanesbæ
<http://www.tjarnarsel.is> Leikskólinn Tjarnarsel

2017

35

